

ДОХОДИ, РАЗХОДИ И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВОТА ПРЕЗ 2018 ГОДИНА

Доходи на домакинствата

През 2018 г. годишният общ доход средно на лице от домакинство е 6 013 лв. и нараства със 7.6% спрямо 2017 година. За последните десет години (2009 - 2018 г.) общият доход средно на лице от домакинство се увеличава 1.6 пъти.

1. Общ доход и други средства на лице от домакинство по източници

Източници на доходи	2009		2013		2017		2018	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ доход	3693	100.0	4814	100.0	5586	100.0	6013	100.0
Брутен общ доход	3536	95.7	4541	94.3	5336	95.5	5747	95.6
Работна заплата	1928	52.2	2557	53.1	3038	54.4	3336	55.5
Извън работната заплата	153	4.1	182	3.8	129	2.3	70	1.2
От самостоятелна заетост	264	7.1	328	6.8	377	6.7	420	7.0
От собственост	24	0.6	52	1.1	51	0.9	30	0.5
Пенсии	1019	27.6	1229	25.5	1479	26.5	1645	27.3
Обезщетения за безработни	20	0.5	32	0.7	20	0.4	20	0.3
Семейни добавки за деца	34	0.9	36	0.7	39	0.7	79	1.3
Други обезщетения и помощи	68	1.8	79	1.6	128	2.3	57	0.9
Регулярни трансфери от други домакинства	26	0.7	47	1.0	74	1.3	89	1.5
Приходи от продажби	32	0.9	55	1.1	41	0.7	23	0.4
Други приходи	126	3.4	218	4.5	209	3.7	244	4.1
<i>Изтеглени спестявания</i>	<i>112</i>	<i>x</i>	<i>154</i>	<i>x</i>	<i>210</i>	<i>x</i>	<i>241</i>	<i>x</i>
<i>Заеми и кредити</i>	<i>62</i>	<i>x</i>	<i>127</i>	<i>x</i>	<i>65</i>	<i>x</i>	<i>109</i>	<i>x</i>
Общо	3867	x	5094	x	5861	x	6363	x

Реалните доходи¹ на домакинствата нарастват със 7.3% през 2018 г. в сравнение с 2017 г., като най-висок е индексът на реалните доходи през 2018 г. спрямо 2011 г. - 138.1%.

2. Индекси на реалните доходи на лице от домакинство

Години	Години, приети за база									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
2009	100.0									
2010	96.4	100.0								
2011	95.9	99.5	100.0							
2012	106.6	110.5	111.1	100.0						
2013	117.5	121.9	122.5	110.3	100.0					
2014	119.2	123.6	124.3	111.8	101.4	100.0				
2015	122.8	127.4	128.0	115.2	104.5	103.0	100.0			
2016	129.1	133.9	134.6	121.2	109.9	108.3	105.2	100.0		
2017	136.2	141.3	142.0	127.8	115.9	114.3	110.9	105.5	100.0	
2018	132.5	137.4	138.1	124.3	112.7	111.2	107.9	102.6	107.3	100.0

¹ Реалните доходи се изчисляват, като номиналните доходи се дефлират със средногодишните индекси на потребителските цени.

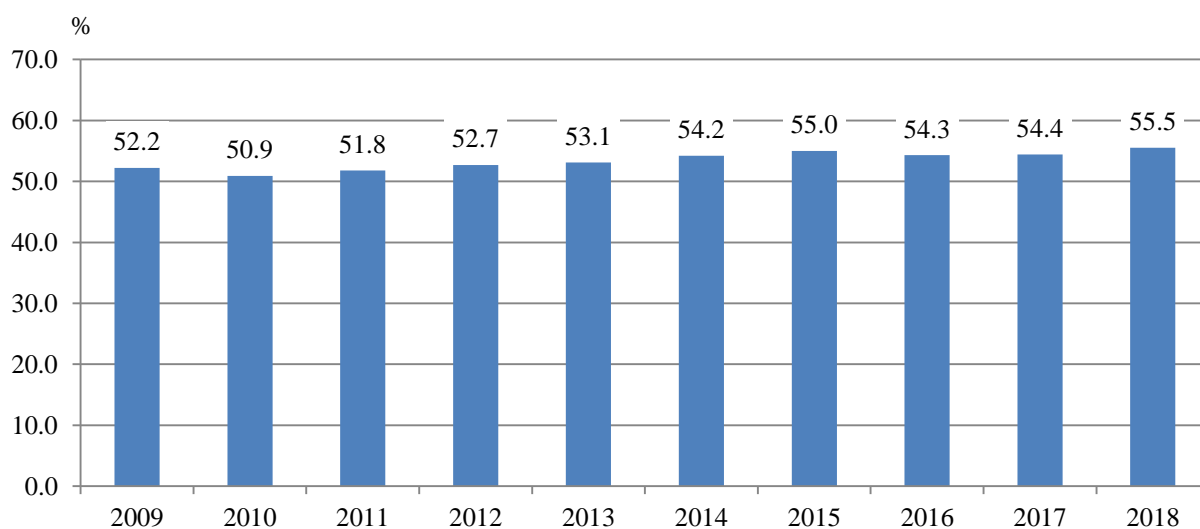

През периода 2009 - 2018 г. са регистрирани следните по-важни изменения по отношение на източниците на общия доход средно на лице от домакинство:

- Доходът от работна заплата през 2018 г. е 3 336 лв. и се увеличава с 9.8% спрямо 2017 г., а нарастването му в сравнение с 2009 г. е със 73.0%;
- Доходите от пенсии за последната година са 1 645 лева. Те нарастват с 11.2% спрямо 2017 г. и с 61.4% в сравнение с 2009 година;
- Доходите от самостоятелна заетост през 2018 г. са 420 лв., или с 11.4% повече в сравнение с 2017 г., и нарастват с 59.1% спрямо 2009 година;
- Доходът от трудова дейност извън работната заплата за последната година е 70 лв. и намалява спрямо 2017 г. с 45.7%, а в сравнение с 2009 г. - с 54.2%;
- Доходите от другите социални трансфери (обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) през 2018 г. са 156 лева. Те намаляват с 16.6% спрямо 2017 г. и нарастват с 27.9% спрямо 2009 година.

В структурата на общия доход с най-висок относителен дял е работната заплата. През 2018 г. той е 55.5%, което е с 1.1 процентни пункта повече в сравнение с 2017 г. и с 3.3 процентни пункта - спрямо 2009 година.

Фиг. 1. Относителен дял на дохода от работна заплата в общия доход на домакинствата

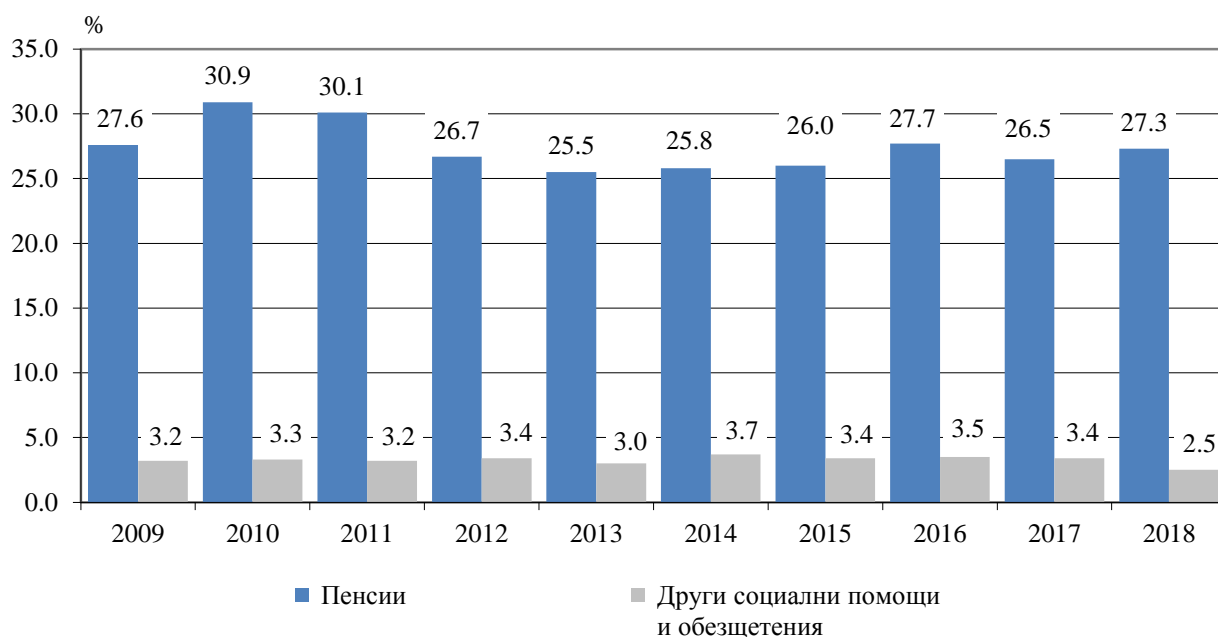

Доходите от всички социални трансфери (пенсии, обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) формират 29.8% от общия доход на домакинствата през 2018 година.

С най-висок относителен дял в социалните трансфери са доходите от пенсии - 27.3% от общия доход на домакинствата, което е с 0.8 процентни пункта повече спрямо 2017 г. и с 0.3 процентни пункта по-малко в сравнение с 2009 година.

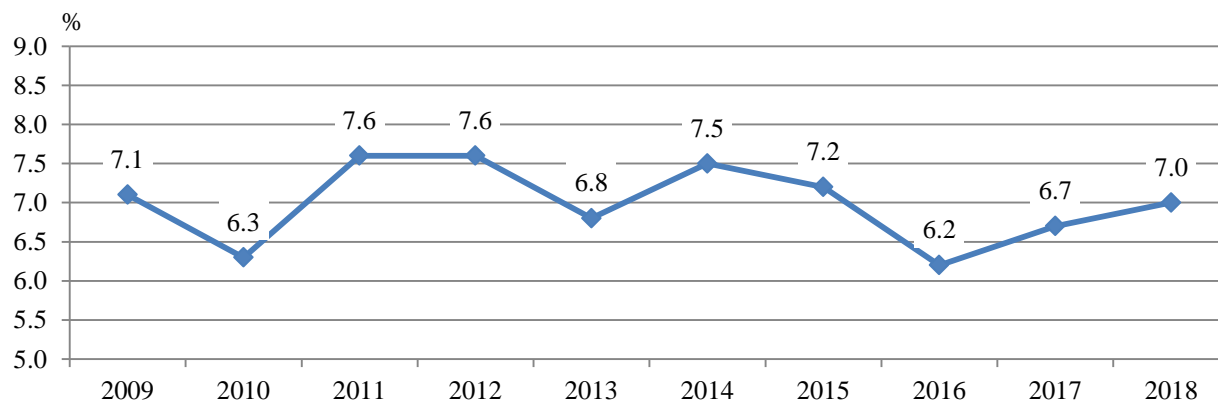

Фиг. 2. Относителен дял на дохода от пенсии и други социални трансфери в общия доход на домакинствата

През 2018 г. относителният дял на доходите на домакинствата от самостоятелна заетост в общия доход на домакинствата е 7.0% и се увеличава с 0.3 процентни пункта в сравнение с 2017 г., но намалява с 0.1 процентни пункта спрямо 2009 година.

Фиг. 3. Относителен дял на дохода от самостоятелна заетост в общия доход на домакинствата

Относителният дял на дохода от трудова дейност извън работната заплата е 1.2% и намалява спрямо 2017 г. с 1.1 процентни пункта, а спрямо 2009 г. - с 2.9 процентни пункта.

Разходи на домакинствата

През 2018 г. българските домакинства са изразходвали 5 772 лв. средно на лице, което е с 10.6% повече в сравнение с 2017 година. За периода 2009 - 2018 г. разходите на домакинствата се увеличават 1.7 пъти.

3. Общ разход и други средства средно на лице от домакинство

Групи разходи	2009		2013		2017		2018	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ разход	3335	100.0	4466	100.0	5217	100.0	5772	100.0
Потребителски общ разход	2859	85.7	3721	83.3	4280	82.0	4692	81.3
Храна и безалкохолни напитки	1216	36.5	1480	33.2	1573	30.1	1714	29.7
Алкохолни напитки и тютюневи изделия	157	4.7	180	4.0	219	4.2	236	4.1
Облекло и обувки	103	3.1	154	3.5	183	3.5	196	3.4
Жилища, вода, електроенергия и горива за битови нужди	484	14.5	632	14.2	770	14.8	787	13.6
Жилищно обзавеждане и поддържане на дома	123	3.7	152	3.4	217	4.2	230	4.0
Здравеопазване	177	5.3	233	5.2	280	5.4	313	5.4
Транспорт	201	6.0	309	6.9	352	6.7	419	7.3
Съобщения	150	4.5	192	4.3	224	4.3	248	4.3
Свободно време, културен отдих и образование	129	3.9	202	4.5	230	4.4	279	4.8
Разнообразни стоки и услуги	120	3.6	186	4.2	232	4.5	270	4.7
Данъци	106	3.2	219	4.9	290	5.6	318	5.5
Социални осигуровки	123	3.7	285	6.4	358	6.9	420	7.3
Регулярни трансфери към други домакинства	63	1.9	52	1.2	63	1.2	58	1.0
Други разходи	184	5.5	189	4.2	227	4.4	284	4.9
<i>Влог</i>	<i>167</i>	<i>x</i>	<i>75</i>	<i>x</i>	<i>282</i>	<i>x</i>	<i>305</i>	<i>x</i>
<i>Изплатен дълг и даден заем</i>	<i>166</i>	<i>x</i>	<i>205</i>	<i>x</i>	<i>154</i>	<i>x</i>	<i>134</i>	<i>x</i>
Общо	3668	x	4745	x	5653	x	6211	x

Относителният дял на потребителския разход от общите разходи на домакинствата намалява от 85.7% през 2009 г. на 81.3% през 2018 година.

През периода 2009 - 2018 г. по групи разходи се наблюдават следните промени по отношение на:

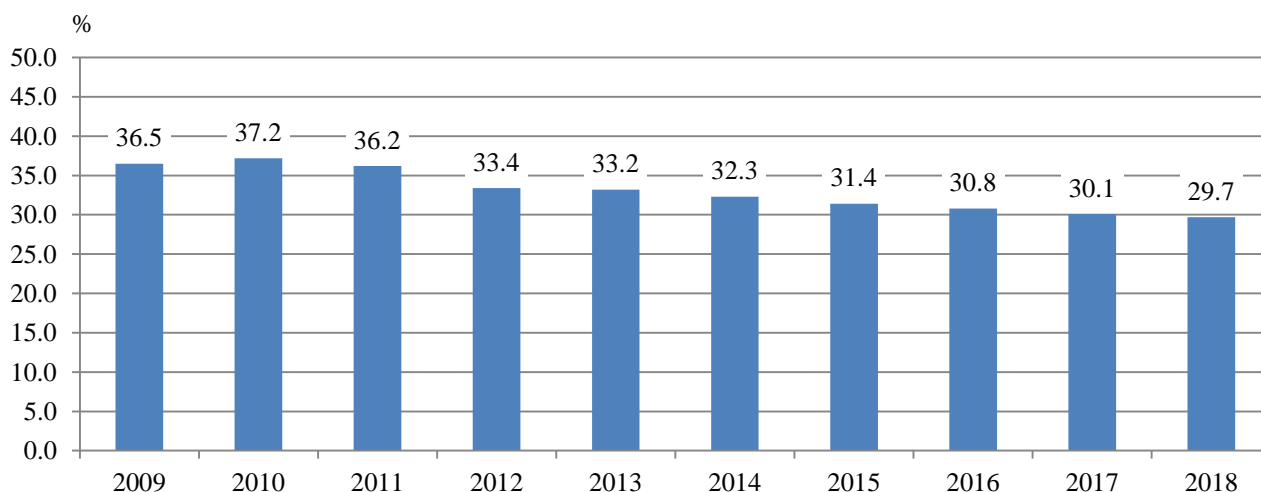
- Изразходваните средства за храна и безалкохолни напитки през 2018 г. са 1 714 лв. средно на лице от домакинство, или с 9.0% повече спрямо 2017 г. и с 41.0% - в сравнение с 2009 година;
- Разходите, свързани с жилището (вода, електроенергия, горива, жилищно обзавеждане и поддържане на дома), за последната година са 1 017 лева. В сравнение с 2017 г. нарастват с 3.0%, а спрямо 2009 г. се увеличават с 67.5%;

- За транспорт и съобщения през 2018 г. са похарчени 667 лв., което е с 15.8% повече от 2017 г. и с 90.0% - спрямо 2009 година;
- През последната година разходите за данъци и социални осигуровки средно на лице от домакинство са в размер на 738 лв. и се увеличават с 13.9% в сравнение с 2017 г., а спрямо 2009 г. нарастват над 3 пъти.

През 2018 г. относителният дял на разходите за храна от общия разход е 29.7%, което е с 0.4 процентни пункта по-малко в сравнение с 2017 г. и с 6.8 процентни пункта - спрямо 2009 година.

Фиг. 4. Относителен дял на разхода за храна и безалкохолни напитки в общия разход на домакинствата

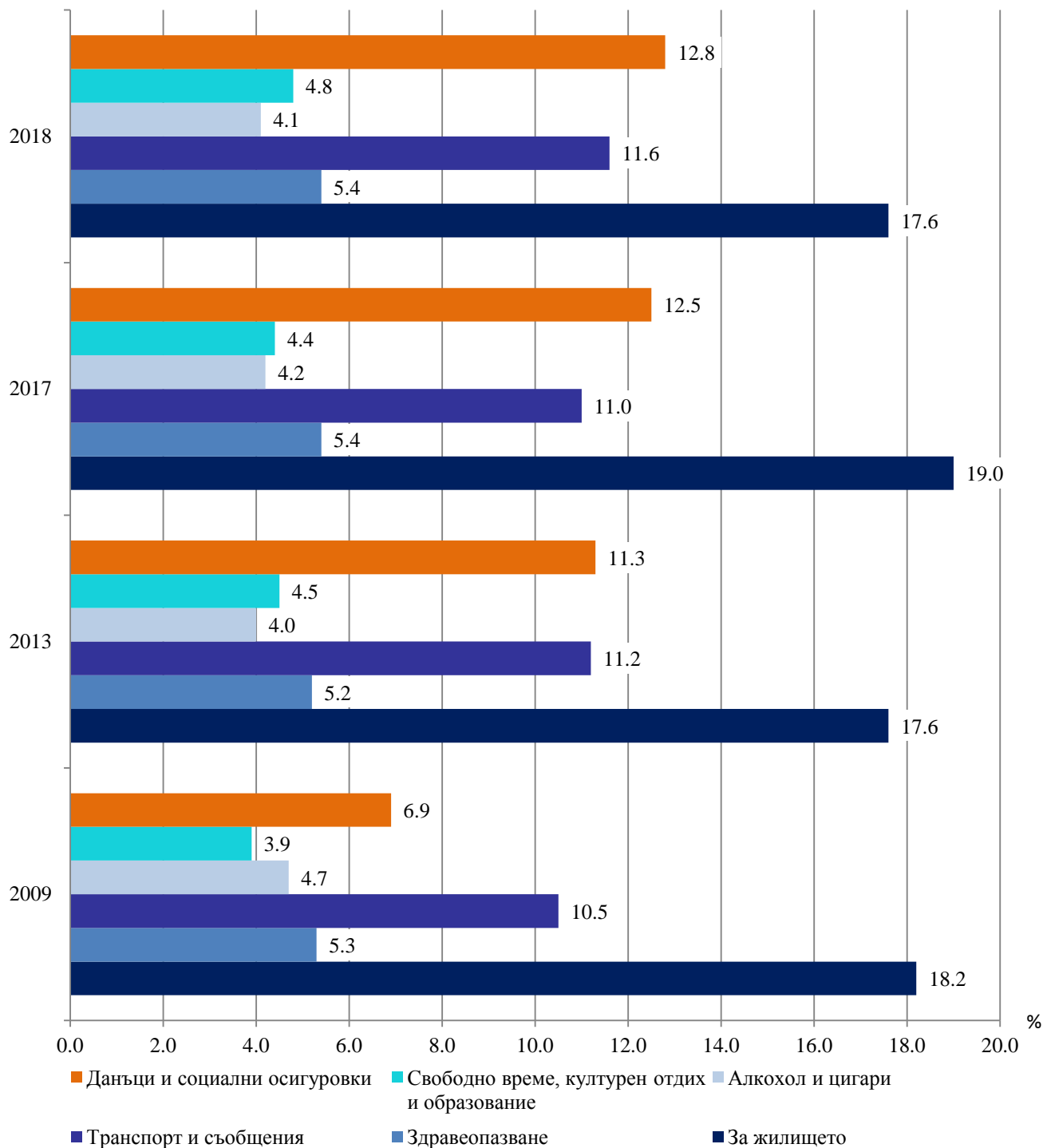
Относителният дял на разходите, свързани с жилището, намалява с 1.4 процентни пункта през 2018 г. спрямо 2017 г., а в сравнение с 2009 г. - с 0.6 процентни пункта.

Делът на разходите за данъци и социални осигуровки е 12.8% от общия разход през 2018 г., което е с 0.3 процентни пункта повече в сравнение с 2017 г., а увеличението спрямо 2009 г. е с 5.9 процентни пункта.

През периода 2009 - 2018 г. делът на разходите за транспорт и съобщения в общия разход е около 11%.

Фиг. 5. Относителен дял на някои видове разходи в общия разход на домакинствата

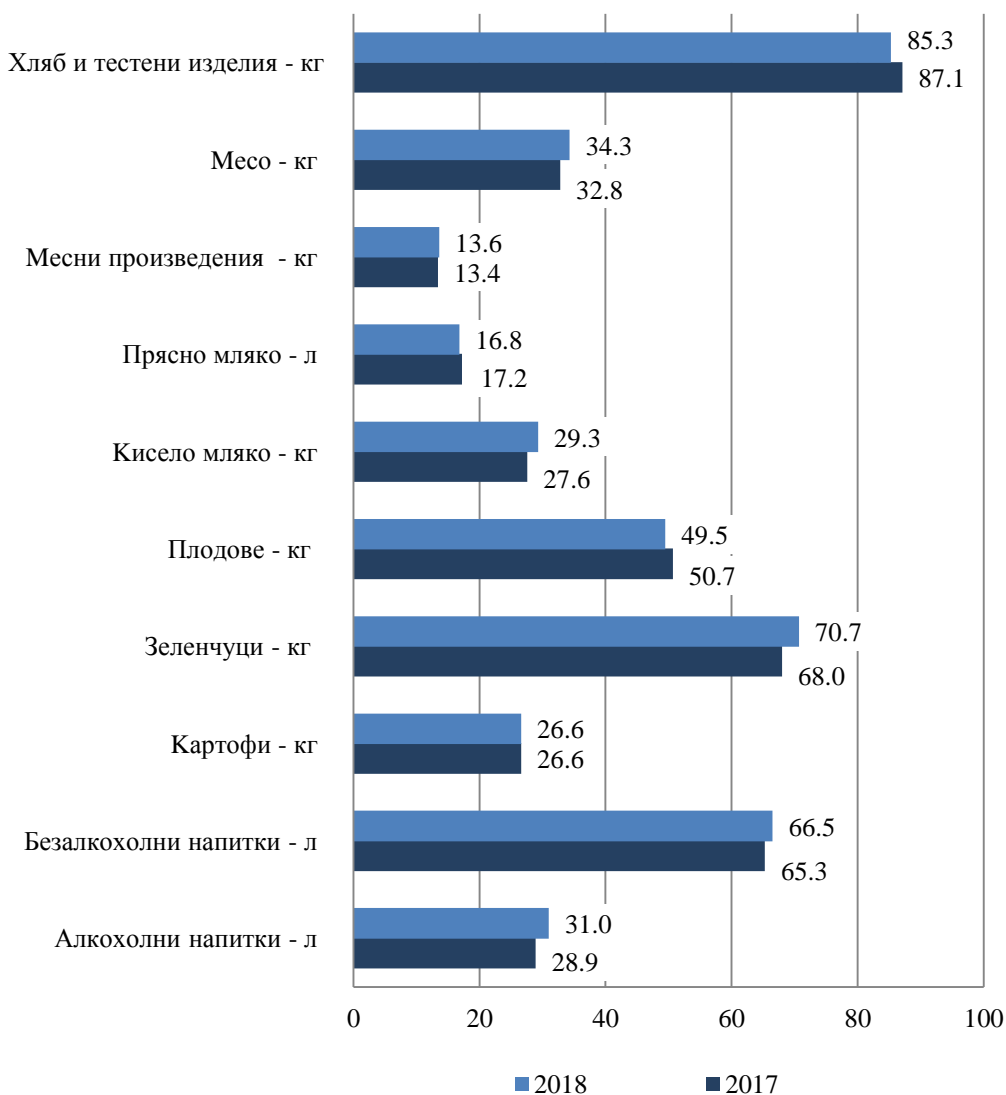

Потребление на домакинствата

През 2018 г. настъпват промени в потреблението на домакинствата спрямо 2017 г. - средно на лице намалява консумацията на хляб и тестени изделия с 1.8 кг и на плодове с 1.2 килограма. Увеличава се консумацията на зеленчуци с 2.7 кг, на кисело мляко с 1.7 кг, на месо с 1.5 кг и на безалкохолни напитки с 1.2 литра.

На годишна база се увеличава потреблението средно на лице от домакинство на алкохолни напитки (от 28.9 на 31.0 л) и на цигари (от 656 на 674 броя).

Фиг. 6. Потребление на основни хранителни продукти средно на лице от домакинство

Покупателна способност¹ на домакинствата

През 2018 г. покупателната способност на домакинствата се увеличава спрямо 2017 г. за почти всички основни хранителни продукти с изключение на белия хляб, краставиците, пиперките, ябълките, гроздето, маслото. Най-много е нараснала покупателната способност при картофите, ориза, зрелия фасул, прясното мляко, свинското и птичето месо, захарта.

4. Покупателна способност на домакинствата, изчислена чрез паричния доход средно на лице

Стоки	Мярка	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Хляб бял	кг	2997	3103	2814	3287	3557	3646	3817	3988	4218	4155
Ориз	кг	1372	1518	1522	1774	2048	2061	2070	2163	2382	2550
Фасул зрял	кг	1217	1307	1561	1404	1329	1060	1172	1358	1421	1527
Картофи	кг	4458	4516	4269	5730	4877	5386	5959	5736	6209	6675
Домати	кг	2584	2230	2772	2650	3072	2693	2699	2745	2834	2856
Краставици	кг	2257	2149	2544	2585	2833	2756	2627	2820	3003	2941
Пиперки	кг	2641	2530	2835	3095	3479	3078	2926	3272	3329	3078
Ябълки	кг	2764	2925	2691	3118	3453	3618	3674	3867	4004	3934
Грозде	кг	3876	3304	3439	3287	4262	3338	3817	3521	4004	3645
Мляко прясно	л	2972	2901	2879	3118	3379	3362	3417	3595	3785	3883
Мляко кисело	кг	1959	1993	1976	2186	2402	2347	2407	2515	2657	2725
Сирене	кг	752	746	703	770	820	787	808	806	810	817
Кашкавал	кг	377	379	345	394	419	412	440	458	468	489
Свинско месо	кг	457	492	512	562	608	631	699	741	756	819
Месо от птици	кг	820	894	595	940	986	985	1040	1115	1217	1311
Малотрайни колбаси	кг	650	653	673	746	814	810	856	892	932	989
Трайни колбаси	кг	309	313	327	360	384	374	388	397	410	425
Яйца	бр.	16981	16990	18570	16308	20570	22571	22209	24310	23025	23764
Захар	кг	2286	2411	1673	1945	2342	3139	3541	3191	3454	4753
Млечни масла	кг	413	386	357	418	417	409	421	432	385	346

Жилища, жилищни условия и снабденост със стоки за дълготрайна употреба

През 2018 г. в собствено жилище живеят 90.7% от домакинствата, а 6.6% ползват жилище, без да плащат наем. В жилища под наем живеят 2.7% от наблюдаваните домакинства - 1.9% на свободен и 0.8% на общински наем. Второ жилище притежават 9.4% от домакинствата.

¹ Покупателната способност на домакинствата е количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

В жилища, построени преди 1990 г., живеят 93.2% от домакинствата, като близо три четвърти (72.7%) са изградени в периода 1961 - 1990 година. Преди 1961 г. са построени 20.5% от жилищата, а изградените след 1990 г. са 6.8%.

Две трети (68.1%) от домакинствата в страната живеят в дву- и тристайни жилища (74.2% в градовете и 51.1% в селата). В по-големи жилища (с четири и повече стаи) живеят 19.6% от домакинствата в градовете и 44.5% - в селата.

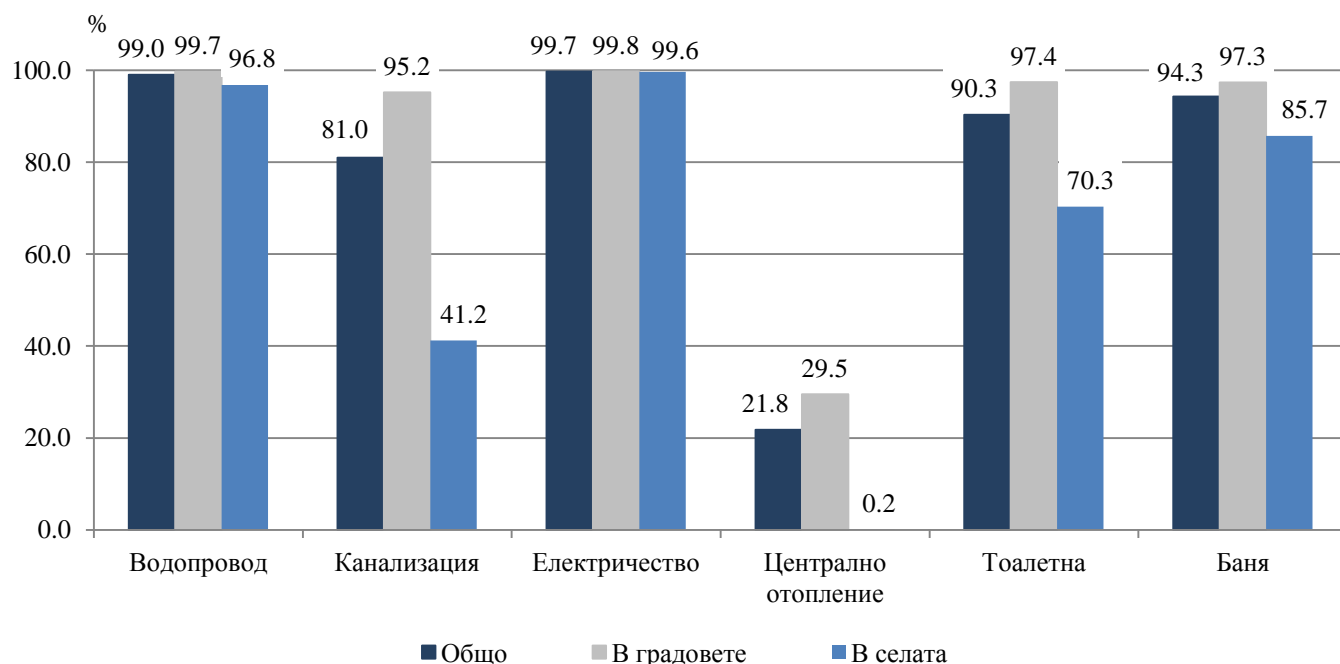
Гаражи имат 20.9% от домакинствата в страната (17.1% в градовете и 31.5% в селата).

С електричество, вода, канализация, баня и тоалетна в жилищата разполагат 79.0% от домакинствата. Има съществени различия в благоустроеността на жилищата в градовете и селата. Централна канализация имат 41.2% от жилищата в селата, докато в градовете този процент е над два пъти по-голям - 95.2%.

Тоалетна вътре в жилището имат 70.3% от домакинствата в селата и 97.4% в градовете.

С централно отопление (парно или газ) са 21.8% от жилищата в страната - 29.5% в градовете и 0.2% в селата.

Фиг. 7. Относителен дял на жилищата с водопровод, канализация, електричество, централно отопление, баня и тоалетна в жилището по местоживеене

Автомобили имат 51.1% от наблюдаваните домакинства, като 6.1% притежават два и повече автомобили. Не могат да си позволят да закупят и поддържат автомобил по финансови причини 14.3% от домакинствата, а 34.1% са заявили, че нямат необходимост от лека кола.

От предметите за дълготрайна употреба най-разпространен е телевизорът - притежават го 99.0% от домакинствата, а 31.4% имат по два и повече телевизора.

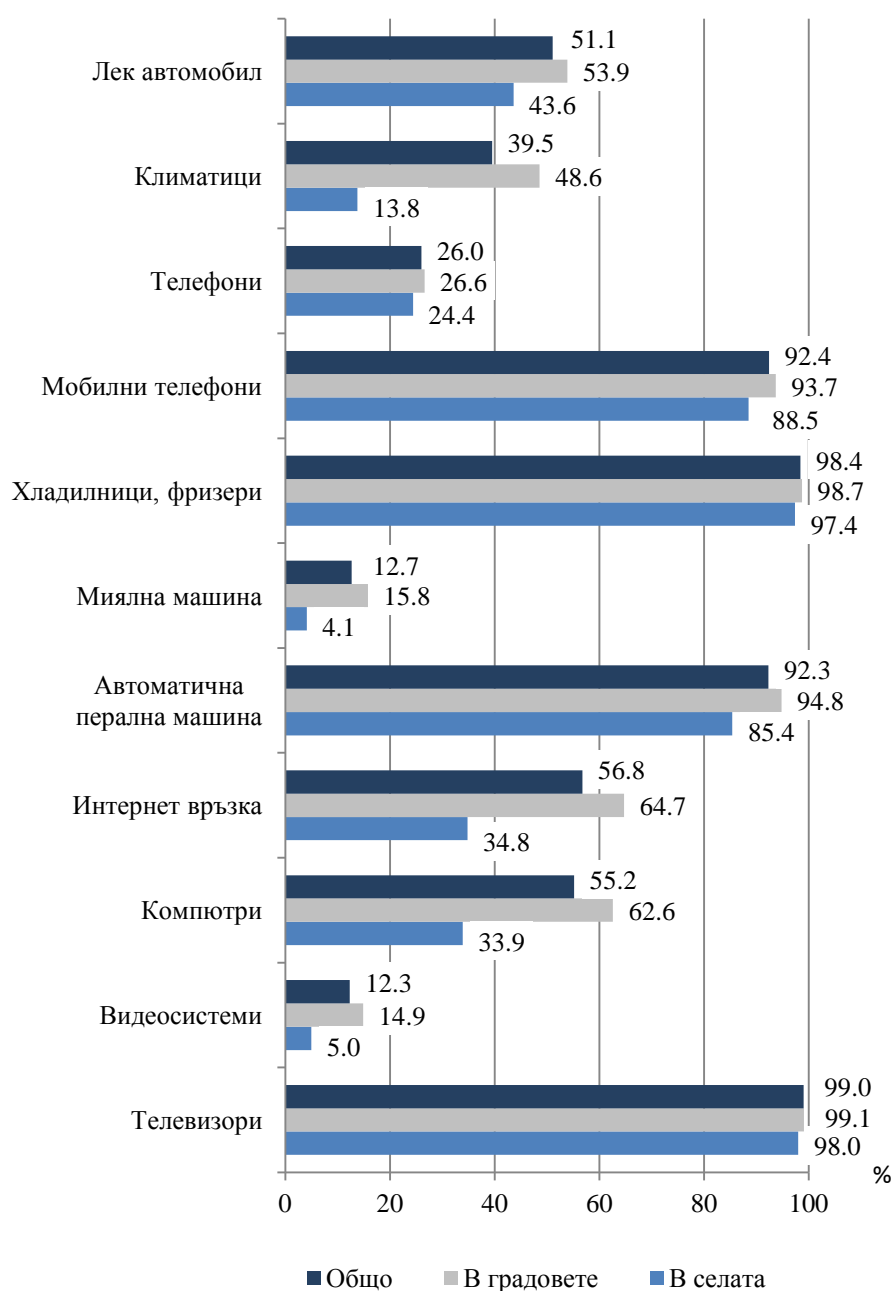
На второ място е хладилната техника - 98.4% от домакинствата в страната (98.7% в градовете и 97.4% в селата) имат хладилник и/или фризер.

Автоматична перална машина притежават 92.3% от домакинствата, 5.2% не могат да си позволят този уред по финансови причини, а 2.4% смятат, че нямат необходимост.

Без телефон (стационарен или мобилен) са 2.5% от домакинствата. Само стационарен телефон имат 5.1%, а 71.6% - само мобилен (преобладават тези с два и повече мобилни телефона). Двата вида телефони (стационарен и мобилен) притежават 20.8% от наблюдаваните домакинства.

Фиг. 8. Относителен дял на домакинствата, притежаващи предмети за дълготрайна употреба, по местоживееене

С компютри разполагат 55.2% от домакинствата (62.6% в градовете и 33.9% в селата). Все още е голям дялът на тези, които преценяват, че нямат необходимост от компютър - 38.3%.

Наличие на интернет връзка в жилището имат 56.8% от домакинствата в страната. В градовете домашен интернет има в 64.7% от жилищата, а в селата - в 34.8%. Посочили, че нямат необходимост от интернет връзка в дома си, са 37.0% от домакинствата.

Климатизици притежават 39.5% от домакинствата, а 27.1% не могат да си закупят такава техника поради липса на финансови средства. 33.4% от домакинствата в страната са заявили, че нямат необходимост от климатик.

Методологични бележки

Данните са получени от **тримесечното** наблюдение на домакинските бюджети. Наблюдението е репрезентативно, като се използва случайна извадка от домакинства.

Обикновено домакинство образуват две или повече лица, които живеят в едно жилище или в част от жилище, хранят се заедно и имат общ бюджет, независимо от това дали имат роднински връзки помежду си. Домакинство е и едно лице, което живее самостоятелно, храни се отделно и има свой отделен бюджет.

Колективните домакинства не са обект на изучаване на домакинските бюджети.

Основните показатели за доходите, разходите и потреблението се оценяват **тримесечно** и **годишно** и се представят под формата на средни величини и относителни дялове.

Доходите на домакинствата в пари и натура включват доходите на всички членове на домакинството от: работна заплата, пенсии, самостоятелна заетост, обезщетения за безработни, социални помощи и други. Включват се и други доходи, общи за домакинството, като регулярните или еднократните трансфери от други домакинства и продажбите на имущество.

Разходите на домакинствата включват разходите за храна, напитки, тютюневи изделия, жилище (вода, електроенергия, отопление, обзавеждане и поддържане), транспорт, съобщения, здравеопазване, данъци, социални осигуровки и други.

Потребителският разход включва разходите на домакинствата за стоки и услуги съгласно международната Класификация на индивидуалното потребление по цели (COICOP).

Потреблението средно на лице от домакинство представлява количествата консумирани хранителни продукти и напитки при домашни условия и не включва консумацията в заведения за обществено хранене.

Покупателната способност на домакинствата представлява количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

Подробна информация за наблюдението на домакинските бюджети и резултатите от него е публикувана на сайта на НСИ - <http://www.nsi.bg/>, в рубриката „Доходи, разходи и потребление на домакинствата” и в Информационната система „Инфостат”.